

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Dumineca, Foi'a, candn concedu ajutóriile. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatória.

GAZET'A TRANSILVANIEI.

MONARCHI'A AUSTRIACA.

Transilvania.

Mai S'a c. r. apostolica cu resolutiune préinalta din 2 Apr. 1866 a binevoitu a placida, că pentru gimnasiulu romanu gr. or. din Brasovu se se mai dè pe trei ani, incependu dela 1865, subventiunea séu ajutoriulu erarialu de cate patru mii fl. m. a. pe anu, dupa cum se placidase si in 19 Oct. 1862 pe 3 ani treuti, prin urmire gimnasiulu va remané subvenitunato mai incolo pana la finea anulu 1868. — Emisulu minist. de finantie din 15 Maiu 1866 Nr. 16315 aprobésa acésta scire imbucuratória pentru totu sufletulu romanu, care doresce bunastarea institutelor romane de cultura, cari sunt statu de pucine in Austria. —

Brasovu 7 Maiu n. In totu decursulu septemanii trecute se conchiamara si de aici si din tienutu ostasii lasati acasa pe timpu nedeterminatu *). Cu acésta ocasiune s'a observatu unu lucru, care merita de a fi consennutu si pastrat in cronic'a timpului nostru. Partea cea mai mare a ostasiloru tineri purcede din acestu tienutu catra comandele de transportu de unde au se nainte la regimenter, intre cantece si vivate, precum se intemplase numai intre anii 1848 si 9. Din acésta impregjurare incheie unii si altii, cumca de si n'a poftit nimeni dintre noi a mai vedé monarchi'a incureata in vreunu resboiu, totusi dupace nu este in catrau, ci precum se pare, resboiu trebuie se se faca, apoi acelasiu va fi unulu din cele mai populare. Unu instinctu spune ómeniloru, cumca astadata Austria este atacata fara nici o provocare din partea sa, ci numai eaca asié, din chiaru-seninu. Anume incontra asié numitului „Burcusiu“ (Prusianu) domnesce in poporu unu felu de ura si pofta de resbunare, ce nu se pote esplica de aiera, deoatu numai din tradiuine, petruca ómenii nostrii cei mai batrani sciu si mai spunu juniloru multe despre cumplitele resboiose portate de „Burcusiu“ in cursu de mai multi ani in contra Mariei Teresiei, candu au si perit multe mii de ardeleni in Tiér'a nemtiésca.“ Carturarii sciu tóte acestea din istoria; éra dela 1848 si mai alesu dela 1861 incóce se scie curatul si mai presusu de orice indoíela, cumca scopulu nestramutatul alu aristocraticei si alu dinastici prusiane este a subjugu tóte tierile austriace germano-slave, ale intrupa ou Germania, a goni afara pre toti domnitorii germani, a se prochiamma regele Prusiei de rege séu imperatoru al Germaniei, a tramite pe dinasti'a Habsburg la Bud'a-Pest'a spre a forma o Ungaria mare dela Fiume pana la Ismailu si Cetatea alba la marea négra. (Vedi si din scrierile lui Fridericu II. „Geschichte meiner Z-It“). Acestu planu prusianescu pentru noi ardelenii că si pentru locuito:ii altorui tieri austriace insémna: a nearunca celu mai pucinu pe vreo diece ani intr'unu resboiu nimicitoru, in care se ne péra flórea juniloru si a barbatiloru de tóta plas'a; pentruca atata inca este adeveru curatul, cumca statu pe standartulu casei domnitóre, catu si pe alu majoritatii popóralorou va sta scrisu la timpulu seu: „Unitatea monarchiei séu mórté.“ — Celu pucinu acésta este opiniunea nostra; in totu casulu inse noua resboiulu ce amerintia ni s'ar parea, de si silitu, portatul de nevoia, totusi tocma pentru aceea fórté popularu, si —

*) Ceea ce francii numescu congé, ér' italienii canedo, licentia, permissione di partire si germanii Urbaub, noi amu potea dice mai romanesce Concessu subst., precum dicemus in tóta romanimea Purcedu, purcedere, parcesu.

ce se mai ascundemu pisic'a in sacu, amu dori din sufletu, oá asié numitulu Junkerthum prusienescu, adica acea boierime amestecata, corciatura de nemti, rusi, poloni, trufasia si desprestitiutor de omenimea intréga se simtia acum că niciodata rapegiunea si greutatea brataloru armatei austriace; amu dori totuodata, că ostasimea de naionalitate romanésca se castige preste totu cele mai multe cunune de bravura si gloria, esea ce se si poto, indatase va cugeta fiacare, ca despretiindu mórtea si cautandu'i dreptu in facia, scapi multu mai curendu de ea, cum si ea cu o mórté totu suntemu datori; apoi incă deca avemu se morim, se ne fia mórtea frumosă si gloriósa. —

— „Presse“ din Vien'a (diariulu celu mai mare cu 22 mii abonati) sfatuesco pe regim, că se proróge (se amane) si diet'a Ungariei si se deschida ér' s enatulu imperialu, carele de siguru va sta regimului intr'ajutoriu statu cum amu dice moralicesce catu si prin votarea de credite mari. Cum se mai schimba ómenii! Aceiasi „Presse“ pana la Maiu 1865 isi batea jocu de senatalu imperialu că si de o papusiarie si asteptá dela diet'a ungurésca mununi; ér' acum? ! —

De altmintrea Gazetele maghiare arunca focu si flacari asupra Pressei pentru acea opinione a sa. Scurta prietenie.

Regularea uniunie - „unio“ I.

(Copetru)

Aceste documente istorice probesa mai in colo, in modu nedisputaveru, cumca: 1) Tuhutum n'au capetatu totu Ardélulu, si déoa nu se scia catu au capetatu, se scia din contra, cumca tiér'a Oltului si pamentulu Amnasiului n'au venit sub densulu. Acolo au domnito Principi romani suverani pana in prim'a diumetate a secolului 15, candu au facoutu donatiuni de pamentu, care e unu dreptu alu suveranitatei; 2) inse ceea ce e mai ponderosu este, cumca Tuhutum n'au subjugatu tiér'a si pe locuitori, prin urmare nu i-an potutu iobagi. Pe acelu tempu nice nu osista feudalismulu in sistem'a de statu maghiara — (care fù mai tardiu imprumutatul dela Germania si dela statele slavice).

Esprezinea donavit . . . terras . . . cum habitatoribus — nu insémna . . . locu: donatiune feudală, ci denumire de ampliati civili si militari preste cutare tienutu, insémna inceputulu impartirei tieriei in jurisdictiuni, din care au rezaritut comitatele si districtele. Istor'a nu sufere altu intielesu, cei care au datu altu intielesu au transcrisa ceea ce era in tempulu loru la tempii oei vecchi, neputenda esplicá starea lucrurilor. N'au potutu face Tahutum iobagi neci din acea causa, ca fù alesu Domnu — propria voluntate dextram dantes — care ouvine descoperu unu pactu feritul de tóta violentia, de tóta impunerea de conditiuni oneróse si de tóta imperiositatea. Fiinduca darea de mana, arata parti cu simtiuri amicabile, parti egali. Ocuparea dela an. 1003 n'au causat alta stramutare, decatul a dinastiei ou introducerea gubernarii prin voivodi.

Cu privire la dreptulu de statu alu națiunii romane se adeveresc totu in modu nedisputaveru, cumca acelu dreptu n'au competitu eschisive acelei parti a națiunei, care locuia in tiér'a Oltului si pamentulu Amnasiului, petruca vedetu pe națiunea romana exercitandu dreptulu de statu in diet'a dela 1291, precandu Radu Negru a fostu descalecatu preste munti. Celu pucinu prin acea descalecare nu s'au alterat acelu dreptu alu națiunii romane. Alterarea acésta si in urm'e nimicirea fù reservata altorui factori . . . cari totu una data au transcrisu acelu dreptu asupra nobilimei. Alterarea si nimicirea dreptului politico de statu si alu acelu muni-

cipalu fù reservata: feudalismului ajutatul de unio trium nationum si de toleratio fulgerata asupra națiunitatei si relegiunei națiunei romane, revolutiunei lui Dozsa si decretului VII alu regelui Uladislau; dar' inainte de tóte debilitarei potestatei regesoi si in urm'a acesteia preponderarei poterei aristocratice pana la culmea neinfrenarei, care in urma impuse chiaru statulu la catastrof'a dela Mohács, — precum lu deduse inca sub regele Bela IV. prada mongolilor. Fù reservata prodiunii vovodilor chiaru, tienetori de aristocrati'a protipendata, cari in pusetiunea loru de capi civili si militari, in acele parti ardeleni, in care locuia națiunea romana provedita cu dreptu de statu si de municipii libere, erau chiamati a scuti, apara si sustiené aceste drepturi.

Istor'a ne-a pastrat documente de ajunsu despre aceea, cumca romanii ardeleni in a doua diumetate a secolului 16 si in prim'a diumetate a secolului 17 au perdua de totu libertatile loru, dreptulu națiunalu politicu de statu si drepturile municipale proprii, ér' prin acestea administratiunea propria separata, trecandu tóte aceste la nobilimea de sange romanu maghiaru si strainu; din contra romanii nenobili, in locuul acelora libertati si drepturi, au capetatu sclavia feudală, espatriarea națiunii si relegiunei, persecutiunile relegiunei, secularisarea bu-nurilor sale eclesiastice, desnaționalisarea aristocraticei romane, neabilitatea de a participa la oficiale si emolumentele tieriei, purtarea tuturorui gréatilor tieriei, mai tardioru si sértea de a sustiené tóte aceste prin insusi feciorii sei inrolati ou funi'a la óste si indeplinirea sclaviea celei mai perfecte, adeca: adstrictio glebae — fara că se fia depusu cineva pretiulu sangului, prin care diferéa sclavi'a europea de cea asiatica, africana si americana, care se cumpara pe bani. Aici jace si caus'a acelei impregjurari, privite de neesplioabila si de ingratitudine, ca adeca, romanulu desiobagiu nu se simte datoriu cu multiamita catra fostii lui proprietari temporani pentruca elu stergerea legatureloru feudale, o privesc de restituirea dreptului avutu, rapitul si usurpatu, de platirea unei datorii juridice, ér' nu de daru, nu de indurare si misericordia.

Natiunea romana nu se multiamesce ou 1848, nu numai din causa ca „unio“ face tóte ilusorie si ca pericolita națiunitatea si viitorul politici națiunalu, ci si din acea causa, ca nu e indestulita ou individual'a egala indrepitatire; ea cere restitutio in integrum; ea pretinde dreptu de statu națiunalu, care i s'au suprimat in decursulu de 250 ani; ea pretinde restituirea libertatilor sale municipale; ea nu cersiesce, ci pretinde dreptatea avuta, dreptate de tiéra; ea e acum maioréna, deoi pretinde propria folosire si mandare a drepturilor sale, pe care le au administratul nobilimea in 250 ani, că depositate. Celu care nu cunosc pe romanu in asta privintia, nu poate pricpe nice purtarea lui facia cu: a) 1848; b) facia cu diet'a din 1863; c) nice facia cu diet'a dela Pest'a si cu „unio“, care dupa autoru ar fi de a se regula.

Cu totu dreptulu se da romanului caracteristic'a de „tiene minte.“ Calamitatile suferite nu l'au iertatu se 'si uite de drepturile sale. — Sasului pe dreptu se da caracteristic'a de providus et circumspectus; elu singuru a prevedut pericululu națiunalu, ce aduce feudalismulu, si au avutu virtute de a nimici institutiunea de — Gräven. — care era pe aci se'l feudalise. Din contra romanulu si secuialu au patitudo-o, cum o patiesce celu ce'si pune — majordomus — intrale sale.

Cohalmu (Rupea) in vinerea mare.
(Capetu.)

In tempulu catu amentitulu parochu pătrencu la mas'a comisiunei, candu dede protestulu — o tăcere adunca eră in acésta beserica mare, carea avea in lăintrulu ei aproape la 300 alegatori; vediendu inse paroculu ca comisiunea sta dubia despre primirea protestului, a avutu a amenti membrilor comisiunei, in cări nu verdeai petitor de român, ca in sensulu adeveratul alu instr. gub. p. 36 e a se primi la protocolul că unu actu intemplatu sub decursulu alegatorilor! Si asia respunde presied. comisiunei: „nă — ca — o vomu tramite — la oficiulatu.” — Dupa aceea toti alegatorii sasi si anume candidatul loru adv. M. Conrad nu-si mai potea luă ochii de pre celu ce dede rezervatiunea, ca-ci acelu candidat eră camu securu, ca romanii i voru dă voturile si va se reprezentese si vr'o 50—60 romani alegatori in diet'a pestana, pre candu vede, ca s'a intemplatu din contra; deci votisarea curse si in fine se numera voturile. D. Acsente candidatul din partea romanilor avu 29 voturi, ér' advocatul M. Conrad 209, care si esi că deputatul pentru orasii. Elu fusese că unionistu si la Clusiu, deci i strigara toti sasii alegatori unu hoch! — Dupa aceea densulu le rostesce o vorbire in limb'a germana, in care multumesce Cohalmenilor pentru onoarea cu care l'av imbracatu a dou'a ora că deputatul, aseturandui, ea va fi corespondatorul asteptarei alegatorilor sei (cari toti dupa deputatul loru au luat simtiuri unionistice) — si incheia cu: se trăiesca patri'a si orasii Co-halmu. —

Dupa aceea se incepe a dō'a alegere pentru unu suplenitoriu, la care nu luara parte dintre romani de catu parochulu gr. cat. că unulu ce voliá se fia martoru tuturor; si că suplinitoriu esi Schreiber din Sibiu cu voturi aproape la 80; ér' candidatul nostru D. Acsente — unu votu dela amentitulu parochu. — Dar' ce audiamu dupa aceea dela sasi? Toti near fi datu instructiuni, ca cui se damu voturile noi romanii — numai nu la unulu ce in 1848 a facutu asia si asia; se nu fi resunat prin beseric'a loru etc. —

Romanii alegatori au fostu aproape la 60; vr'o 50 nu i au scrisu, dupa cum amu si protestatu. — Inse si din aceli alegatori romani numai 29 au fostu la alegere, ceilalți la plugu, si a cui e vin'a? a D. administrator I. I., carele n'a volit u tienerea unei conferintie, si nu sia redicatu vocea catra aceli omeni, carii nu-si cunoscu presentulu si nece viitorulu. De altumintrele trebuie se marturisescu si aceea, si mi esprimu cea mai mare dorere, ca in acestu scaunu sassescu romanii — sunt forte decadiuti, — n'au lumini decatu opaitie. — Se afla vr'o 17—20 state — vedi bene si mestecate, dar' si curatul romane — si tōte provediute cu preuti si invetiatori — afara de doua — si nu te imbul-diescu la posta mai multe diurnale de catu trei, o Gazet'a, unu Sionu si unu Telegrafu, cate o data si doua, ci si acest'a din urma inoa dispars de multe ori. — Deci dorere si amaru, de brecce n'a trecutu inca 3 ani si diumetate, că se ploua si pre pamentulu lui Israile? Si déca n'a trecutu se se implanésca. — Noi vedemu, ca celealte natiuni se ajuta, inaintesa mereu in cultura, pre candu noi multi ne facem u vinovati de celu mai crasu indiferentismu, pre candu trebuim u se vighiamu cu totii, se ne luptam cu totii, se nu mai cedem o iota din dreptulu ce ne compete. — Noi — ce e dreptu — vremu dreptate, fratiatate si egalitate politica natiunala, limb'a si drepturi egale, — dar' pre candu noi amamu acestea — celealte natiuni sorori se tienu totu de egoismulu si suprematia loru; si noi trebuie se dovedim cu micu cu mare, ca nu ne mai multiamu cum ne representara strainii, nece ne mai incredem apromisiunilor si vorbelorloru loru de claca, ci pe terenulu nostru din 1863/4 nu vomu inceta o ne lupta pana candu ni se va recunoscere faptualminte din tote partile. —

Romanii au dovedit u pretutiuudenea, ca nu mai voru a fi reprezentati prin straini dandusi si minoritatile voturile sale numai la romani; acésta se o continuam, pana candu vomu elupta recunoscerea dreptului nostru de status et ordo in Transilvania si atunci vomu fi fericiti cu nemesi, nemesi cu toti.

Regimulu ne chiamă in vr'o 3 ani la trei diete, si nece una nu se recunoscere de toti că legala; pre cea de antanu nu o recunoscem maghiarii, pre a dou'a si a treia nu o recunoscem noi.

Asia uniti se simu tari in lupta, ca altufeliu potem cadé, si numai din via'a nostra, déca ne vomu imparechia si nu vomu ave credintia, ca trebuie se reesim, déca vomu ave o voia generala, si o vomu dovedi prin aperarea drepturilor nōstre din 1863/4. Finesou cu odihn'a consciintii, ca ceea ce am potutu am facutu si eu pentru inaltierea consideratiunei natiunii mele, pe care o iubescu preste tōte. —

I . . . P . . . scu.

Clusiu 3 Maiu. Aici se inmultiesc si-nuciderile precum n'a mai fostu niciodata. In oateva dile isi luara vieti'u unu negotiatoru june (crestinu), altulu israelitu, unu financieru si unu mesteru argasitoru. Se spune ca unii din acesteia isi luara vieti'a din causa, ca bancrotandu ei mai nainte si invoinduse cu creditorii, acum dupace venise o porunca noua, că tōte invoie-lile (Vergleiche) adica vreo 19 cate s'au facutu in Clusiu dela 1862 se se ia din nou la o strinsa cercetare judecatoresco, pentru ca aceleasi s'ar fi facutu inselatorii multe si prea nerusinate, asié ceia infricati de o pedepsa grea isi luara ei insii vieti'a.

Cérta cea urtioasa dintre boierii din Se-cuime inca totu n'a incetat; ci ea deurge mereu in foile maghiare din Clusiu.

Deputatii romani alesi pentru diet'a ungu-renesca sunt de doua opinii: unii voiesc se mărga, ér' altii se remana. . . . —

— Dn. Dan. Dozsa scriindu dela Pest'a in gazet'a sa dia Clusiu in Nr. 50 combate amaru pe acei 104 boieri mari, carii in cas'a de susu facura opusetiune tare adresei a doua a casei deputatilor, pentru ca ei nu voiesc dualismulu asié, in catu monarchia se se destrame si se ésa din tōte incheieturele sale; era ceea ce ne-a venit mai curiosu este, cumca dn. Dozsa ples-nescu mai multoru magnati maghiari cu mare durere nesciint'a limbei maghiare, pe care o vorbesou atatu de reu, in catu abié mai potea se'i audia; era caus'a este, ca aceiasi boieri nazitescu nimieu unguresce, ér' intre sinesi conve-sesa nemtiesce, francesce, séu si englesesce, numai in limb'a maghiara nu. — Noi spusesc ramu acestu adeveru dñi Dozsa mai de multu, nu mai scim la ce ocasiune; atunci inse densulu ne deochiară de calumniatori.

Dela diet'a din Pest'a.

Siedintele dietale s'au rarită; comisiunile incepura a lucra. Comisiunea pentru obiectele comune tienu in 3 Maiu siedintia, in care se decide, că numai ideele fundamentale se se propuna plenului casei, că nu in detaiare tōte ame-nuntele obiectelor comune, si se alese unu suptu-comitetu de 15 membri, care va desfinge obiectele comune si va lipsa modulu resolvirei respectivelor cestiuni. Alta bravura din partea fratilor maghiari facia cu natiunalitatile, ca neci in acestu suptu-comitetu nu rupsera manecele nici unei natiunalitati că se fia reprezentate in cestiunea dreptului de statu, ci membrii dela Deák, Eötvös pana la c. Tisza sunt toti numai maghiari.

Croatii au finit u responsulu la memo-randumulungurilor in caus'a uniunii, elu tradusu in limb'a maghiara se va dă presedintei-lui respectivu A. Mailath fara multa sperantia de cointielegere. —

AUSTRIA INFER. Vien'a 4 Maiu. Si-nuciderile se inmultiesc in modulu celu mai infioraturu. Mai in tōte dilele moru de otrava (veninu), de glontiu, spendiurati séu innecati cate 1, 2, 3. Gazetele au inceputu a deschide cate o rubrica inadinsu pentru sinucideri. Barbatii si femeii se omóra mereu. Saraci'a totala, inse si tēmpirea, scaderea, amutirea simtiului moralu si relegiosu, cum si desfrenarile indieve-lite sunt acelea cause, care facu po ómeni că se'si ia vieti'a in timpulu nostru că si in dilele triumviratelor romane, cum si in ale lui Tibérius, Nero, Caligula etc. Semnu acesta forte reu si uitu alu timpului nostru.

Vien'a 5 Maiu. In ajunulu unui resbelu eventualu Vienesii se ingrigescu de securitatea s'a, si credu, ca cerendu trebuinta de a se depara garnisonele la lupta, voru forma guardia natiunala. Se astépta inse unu manifestu, in-dreptat catra popora si Europa, care va justifică redicarea sabiei asupra atacului dușmanu. — In Boem'a se facu pregatiri a se stramuta lo-

coteninti'a la Budweis, si fortaretiele se provi-sionesa pe mai lungu timpu. Boemii prepara o petitiune monstrósa la imperatulu pentru general'a aparare a tierii. — Se vorbesce, ca pr. Auersperg va intra in cabinetu, unde min. Bel-credi nu e multiumita cu concesiunile majoritatii dietei maghiare neci cu politic'a ecsteriora intratōte. — Ultimulu responsu alu Prusiei din 30 Apr. în p'ivinti'a desarmarii chiaru contra Italiiei se va respinge cu potere repulsiva, si resbelulu se va preface in resbelulu federatiunii germane in contra Prusiei, fienduca Bavaria, Sachsonia, Würtemberg'a, Hanover'a si Hessen inca intra dór' in coalitiune cu Austria in contra Prusiei. —

Cronica esterna.

GERMANIA. Depesi'a Prusiei din 30 Apr. catra Austria escusa pre cabinetulu din Florentia, ca n'are intentiune de a atacă pre Austria si provoca pe acésta la desarmare atatu in Boem'a, catu si in Italia, si atunci apromite si ea desarmare. —

Prusia a pusu pe pitioru de bataia corpurile de armata 2, 3, 4, 5, 6 si guardia. —

FRANCIA. Parisu 3 Maiu. Tota Europa asteptă cu nerabdare oracululu Franciei asupra diferintelor austriaco-prusiano-italiane si in corpulu legislativu min. de statu Rouher isi deschise rostulu piticesou, inse numai cu unu: „ibis, redibis” etc. Cu ocaziunea desbaterii legei despre contingentulu militariu dise, ca cestiunea contingentului sta in legatura nedubatabila cu pusetiunea Europei. Francia a urmatu politic'a pacii si a loialei neutralitatii in tōte fazele cestiunii ducatelor germane, si pana in momentulu de facia nu s'a engagiatu la neci una din concertantele poteri. Acésta pusetiune o va sustine cu fidelitate, pana candu interesele Franciei nu voru fi deadreptulu atinse. O putere e interesata fara indoiala la conflictu si Francia e legata cu simpatii caldurose si cu fratie-tate martiala catra aceea, inse si Italia e singura judecatoră preste sōrtea s'a si e libera in pasurile actiunii sale. Precum inse am desprobă noi cu voce tare orice atacu alu Austriei asupra Italiei, intoema scie Italia, cumca deschidiendu ea dusmaniile ar lucră numai in pericululu seu si Francia respinge orice responsabilitate pentru urmari. — Prin urmare declararea regimulu francesu se cuprinde in 3 concepte: politica pacuita, neutralitate loiala si libertate deplina la actiune. — Astă declarare prolungi desbaterile si a 2-a di. In care Thiers opumnesa procederea Prusiei si cere, că Francia se trimita unu „veto” energetic la Berolinu si Florentia. Jules Favre e de acordu cu Thiers, numai in privinti'a Italiei face reservatiune. Min. de statu Rouher inse cere in numele regimului, că desbaterile asupra causei Germaniei se nu se mai continue, elu anuntia, ca dupa cuprinsulu unui reportu telegraficu Italia se deobligă a nu atacă pe Austria. Olivier se lasa de cumentu; ér' proiectulu legii despre contingentulu militariu se primesce cu 248 in contra numai la 16 voturi.

Intr'aceea Napoleonu a avisatu pe toti solii sei acreditiati pe la cabinete, că prin telegramme se-i reportese despre tōte fibrele pornirilor si planurilor; asia preste capulu ministrilor scie Napoleonu singuru, ce a planuitu cu Bismark, Nigră, Arese etc. pela Plombieres, Biaritz etc. Francia tramite érasa la Italia 10 mii ostasi, la Roma si diurn. „Pays“ afirma intr'o corespondintia din Florentia cumoa tractatulu cu Italia ilu inchiaia Prusia inainte de acésta cu 2 luni; si in poterea lui Prusia pune la dispositiunea Italiei 200 mil., din care pe de diumitate i s'au si facutu disponibili ér' Prusia face Italia cele mai acurate servitie cu reportele despre miscarile trupelor austriace.

ITALIA. Florentia 4 Maiu. Camer'a Italiai a primitu cu unanimitate in contra numai la 1 votu proiectulu de lege alu min. de fin. Scialoja, care imputernicesc pe regimul a luă ori-ce mesuri financiale de lipsa pentru apărarea patriei. Prin decretu regescu se facu mobili 250 mii guardia natiunala. — In Milau s'a compusu unu comitetu democraticu, care dimpreuna cu Garibaldistii facu causa comună cu regimulu, pana candu voru mantui Italia. Rol'a provocarii la atacu e incredintata lui Garibaldi. Armat'a italiana dupa unu planu ministerialu se impartiesce in 4 corpuri, dintre cari unulu se postesa la Po si Mincio, apele ce despartiesc Italia austriaca de cea italiana, ér' celelalte voru

**D e s p r e p o t e r e a t e s t a m e n t u l i r e -
p a u s . E p i s c o p u d e B u z e u F i l o t e i u .
(Urmare.)**

II.

Vorbindu despre legile bisericesci si civili, relative la calugari, ne vomu margini numai la punctul care ne interessă pre noi: dreptul calugarilor si archiereilor de a testa.

S'a vorbitu de contradiceri in legile vechie. Asia este, contradiceri sunt, si inca mari, forte mari si esentiali contradiceri. Intru adeveru, daca consideram de o parte, principiul esistintiei acestei institutiuni, votulu paupertatii; de alta, legile ce o regulăsa, observam in data o mare contradictiune, ca, in timpu ce calugarulu nu are nimicu, comunitatea se aiba totu. Au comunitatea nu se compune din calugari? Pentru ce daru, calugarulu neavendu nimicu, comunitatea s'a lepedatu de lume? numai individulu, nu si comunitatea s'a lepedatu de lume? numai individulu, nu si comunitatea a facutu votulu paupertatii? Scim ca comunitatile religiose, manastirile, s'au bucurat, si se bucura pana astazi, de cele mai importante drepturi civili; ele sunt avute, forte avute; in evulu mediu si mai pana in dilele nostre, calugarii si archierei, inse numai cei dela apusu, ear nu si cei resariteni, exercita totē drepturile feudale; horrendum! de se bucura pana si de jus primae ba si secundae et tertiae noctis; si daca istoria aru fi muta, ne aru placé a crede ca calugarii si archierii apuseni, in locu sa exercite si in fapta acestu dreptu rosinosu, se se multumia numai cu o tacsa seu amenda dela tinerii casatoriti.*)

Alta contradicere. In privirea calugarilor, legile vechi, imperatesci si canonice, admitu principiul ca, in regula generale, calugarulu nu are nimicu propriu alu seu: nemo vero plane quidquam proprii habeat, dico Iustinianu; ca, prin urmare, nu poate testa. Asta e regula. Inse, atatu canonele, catu si legile imperatesci, admitu o exceptiune. Adeca, aceste legi, de o parte, dicu, ca tota avere a supră careia calugarulu n'a dipusu printestamentu facutu inaintea tunderei, devine a manastirei, si din acăstă avere calugarulu mai multu ne tantulum quidem omnino auferet (nici catu de pucinu nu mai poate lua), oa, atatu calugerulu catu si archiereulu, totu ce castiga in acăstă calitate, castiga pentru manastire seu episcopia; chiaru pentru aceea la asemenea avere nu se poate atinge nime, nici ab intestato nici prin testamentu. Dar earasi, de alta parte, adauga aceste legi: oa, daca calugarulu seu episcopulu au castigatu ceva, prin ereditate de la rude, au din darulu ouiva, asupra unei asemenea averi poate testa, lansandu insa o parte si manastirei seu episcopiei; si numai in casulu candu n'aru face testamentu, remane, de dreptu, tota avere a pre sema manastirei seu episcopiei: dara si in lipsa de testamentu, copii de mai nainte ai calugarului seu episcopului, capeta legitimă alaturea cu manastirea seu biserică. — Iata dar, ca inca din vechiu, cu invederata abatere din insusi principiul existintiei institutiunei, s'a reconoscute atatu calugarilor catu si archiereilor unu dreptu marginitu de a testa. Nu voiu ceti, ca timpulu e scurtu, canonele bisericesci, si legile imperatesci, ce regulăsa acăstă materia, dar le recomandu atentientei D-vostre.**)

*) Se se vedia despre acăstă Leymarie Histoire des Paysans, II, 603—610, unde intre altele, se spune despre episcopii d'Amiens, despre canonicii de Lyon, si altii siniori, ca unii dintr'insii era en possession de mettre une cuisse nue dans le lit des nouvelles mariées la première nuit des noces; les autres, de passer la nuit avecelles, si alte asemenea.

**) Se se cităca canonulu 40 alu santiloru apostoli, unde se dice (in traducerea, cea intru adeveru forte rea, a Pidalionului): Fia aratare insusitele lucruri ale episcopului (deca inse ar ave ale sale) si aratare cele chiriarcesci. Că se aiba stapanire episcopulu savirsinduse, pre ale sale, carora va voi si cum va voi a le lasă... Ca dreptu este inaintea lui Ddieu si inaintea omelilor, că nici beserică se sufere vr'o paguba, pentru nesciintă lucrurilor episcopului, nici episcopulu seu rudele lui cu pricinaresa besericiei, se se jefuiesca. Era canonulu 40 de Cartagen'a eata cum suna: Au placutu că episcopii, presviterii, diaconii, seu si ori-cariclerici, nimica avendu, deca sporindu in timpulu episcopiei seu alu clerului loru, ar cumpără tierini seu ori ce sate pe numele loru, se se inovatișca că unii ce a facutu rapire asupra lucrurilor stapanesci, de nu dupa ce li se va aduce aminte, le voru aduce besericiei. Era de le ar veni loru chiar' din daruirea cuiva ori din mostenirea rudeniei, din acăstă voru face ceea ce are vointă loru. Se se vedia si canonulu 30 si 89 de Car-

Din acestea se vede ca, legile resaritului au fostu mai indulgente in privirea calugarilor, deoata legile apusene, dupa cari calugarulu, din momentul tunderii, nu mai poate castiga nimicu pentru sine, ci totu pentru manastire. In Resarit, calugarii nu sunt loviti, că in apusu, de absoluta incapacitate civile, de mōrte civile, in materia de testamentu. Intru atata dau deplina dreptate domnului dr. Daniilianu. Inse, si dupa legile resaritene dreptulu loru de a casciga si a testa, e forte marginitu, precum vediuramu.

Canonele bisericesci si legile imperatesci, in generalu, si anume cele relative la episcopi si calugari, de a pururea au fostu reounoscute la romani. Tot-d'aula in tierile romane, totu ce episcopulu ori calugarulu au castigatu sub nume de episcopu seu calugaru, au castigatu pentru episcopia seu manastire, si despre acestea n'au pututu testa nici odata. Dar au pututu asupra celor castigate prin legatu au dar, inse pre langa marginirile canonice si civile. Cu deosebire, s'a observat că lege in tierile nostre, pre langa nomocanonu, manualulu lui Armenopolu, in care totu astfelu se dispune despre dreptulu de a testa alu episcopilor si monachilor. Nu citesc, dar 'mi ievoia de a pune in vederea d-vostra si acăstă carte de legi.*)

Dar se vedemu acumu si legile speciale romane, relative la acăstă materie, din vechiu pana astazi. Dati mi voia se citediu aceste legi, se si citescu pucinu dintr'ensele, caci, de si sunt vechi, si unele de abia cunoscute, dar cu totē acestea, ele au deplina putere de lege pana in diua de astazi, precum speru ca voi areta.

Condică lui Mateiu Basarab, indreptare legei, de la 1652, este cea d'antaia **) condică publicata in romanesce, unde anume se legiuiesce in privirea dreptului episcopilor de a testa, in sensulu suscitatoru legi imperatesci si canonice. Iata cum suna indreptarea legei (pag. 47, glav. 57): „Pentru oartea seu zapisulu archie-reului. Cate au avutu archiereulu mai nainte pana nu intrase la randuiela archieriei, acelele le da unde-i este voia, si le imparte la mōrte si intru vieti a lui, eara cate a facutu, daca s'a pusu archiereu, acele sunt ale bisericei, adica ale episcopiei seu ale mitropoliei, si pre acele nu face zapis, eara de se va fi intemplatu sa ia niscare va lucruri de la parintii lui, seu dela unchi, seu de la surori, seu dela frati, seu si de la alte rudenie, acestea la densii se impartu si este volnicu sa le faca cei e voia.“ Acestea sunt luate din indreptarea legii, din carteia lui Armenopolu.

Dar si inainte si dupa indreptarea legei, au urmatu mai multe chrisove si asiediaminte bisericesci in acestu sensu. Cele de mai inainte se mentione, dar nu le cunoscem. Din cel din urma vomu memora asiediamentulu facutu de Duoa voda cu episcopii si boiarii tierei, preoutu se vede dintr'o carte patriarcale de la 1675, prin care se intaresce acelu asiediamentu, si in care, conformu canonelor si legilor imparatesci, se stabilesc principiul ca, in regula, calugarulu totu ce casciga, pentru manastire casciga, caci, dice cartea, pre unde calugarii casciga in deosebi, si dicu, cesta a ta, ceia a mea, aceia nu e obste, ei e adunare ta harăsca. Asta carte patriarcale se afla in originalu in archiv'a statului.

Mai importantu e chrisovulu seu legea lui Michaiu Racovitia voda de la 7250 (1742), facuta cu episcopii si boiarii tierei, (in archiva statului in originalu), care, in temeiul canonelor bisericesci si legilor imperatesci (can. 40 de cartag. si nov. 133 a lui Justinianu, a nume citate), iata cum legiuiesce: „Portuncimu, care metropolitul seu episcopu, seu archimandritu, seu egumenu, au ieromonac, seu ierodiaconu, seu monacu, au tagen'a s. a. s. a., prin care se resarva besericiei drepturi si asupra acestei averi a episcopului. — Se se cităca nove'ele lui Justinianu 5 si 133, si constitutiunea 5 a imperatului Leonu si altele. Cu deosebire in nov. 5 cap. IV si V se arata si dreptulu monastirei, si legitim'a copiilor s. a. asupra averei calugaresci.

*) De Testamento Episcoporum ac Monachorum. Quaecunque episcopus ante episcopatum haboit, recte donat et alienat, prout vult, quin et testatur deus: quae vero post episcopatum acquisivit, ad ecclesiam pertinent, neque de illis testator: nisi forte a parentibus aut thūs aut fratribus ad ipsum pervenerint. — Monasterium ingressurus ante ingressum de rebos suis statuat, quandoquidem omnia eius bona monasterio addicuntur, etiamsi non diserte dixerit ea se inlaturum, neque ulla amplius ratione illorum est dominus. — Urmăsa acum din Nov. I. a lui Leonu, si can. 6 alu synodului Trulanu, despre averea castigata a calugarului, in catu are dreptulu de a testa, si despre dreptulu monastirei si copiilor asupra acestei averi.

**) Pravila mica de la Govor'a tiparita la 1640, nu scimtă deca coprinde ceva despre testamentele episcopilor.

operă in Venetia că ajutoriu la flota; er' altul va trage in anima Anstriei, pe candu Garibaldi cu venatori si militari regulati va prorupe in litorale si va operă in Ungaria, er' armat'a italiana afara de voluntiri e se se aduca la 600,000, pentru care baterii de campanie se afla gata una suta ecuipate.

Acesta se scriu in oficialulu „W. Abendpost“, er' din Berolinu sosi la Florentia o depesă in data dupa sosirea principelui Napoleon, cumca Prusia a ordonat a pune in miscare 150 mii feciori. „Opinione“ asecurăsa, ca gen. Lamarmora ar fi declarat intr'o siedintia a comitetului camerei, ca in casu de resbelu va prochiamă totē poterile natuunale. — Banc'a natuunala face regimul imprumutu de 250,000,000. Podurile la Peschiera si Desensano intre Austri'a si Itali'a sunt rupte la ordinea comandei. —

Situatia ieia facia din ce in ce totu mai posomorita si incordarea intre partile dusmane a ajunsu aproape de ruptura. Ultimulu respunsu alu Prusiei din 30 Apr. cere desarmarea Austriei chiaru si in contra Italiei si cu acăstă vatama pré aduncu ambitiunea Austriei; apoi conditiunea Prusiei: ca déca Austri'a nu va face acăstă ea (Prusia) va luora dupa cum ei voru cere interesele, nu o poate primi Austri'a fara abnegarea vădiei sale, prin urmare, deoarece incercările de impacare ale Angliei si Rusiei voru reesi, si déca declararea Franciei ce urmase mai su nu va ave efectu imputitoru, resbelulu cu Prusia si Itali'a e că inceputa.

Deci nici alte gubernia nu stau cu man'a in sinu, ci se ingrigescu de aparare. Belgia si Olandia se intielegu, că se inchiaia unu tractat ofensiv si defensiv intreolalta. Dania se pune in cointelegera cu Scandinavia pregatinduse pentru ocasiune favorabila a trage interesu din resbelulu acesta; Grecia prega-tesce una expeditiune in Turcia spre a rescola grecii din Thesalia, Epyru, Macedonia si asta favore la Rusia si Itali'a. Serbia si Muntenegru astăpta că diu'a pasciloru ocasiunea de a se emancipa. Turcia asiadu tabere dealungulu Dunarii, Serbiei, Bosniei si Muntenegrului; inse si in Asie ei prega-tesce Rusia dusmania cu Schaculu Persiei: prin urmare, déca incepe resbelulu pornitu, fara indoială caus'a orientului inca va veni pe scena si conflagratiunea generala in Europa va mai mistui multi si multe, pana candu va reveni imperati'a milenaria pentru cei ce o cauta cu sabia scosă. —

ROMANIA. Buouresci. „Monitorul“ publica acestea: „D. Balaceanu, agentulu nostru la Parisu, notifica guvernulu prin telegramu dela 21 Apr., ca principale Carolu I. a primitu corona ce i s'a oferit de romani.“ Acăstă soire s'a impartasit de catra ministrulu de interne printre circulara telegrafica pria tota tierei adaugandu, ca „principale Carolu I. a facutu cunoscutu oficialu la Parisu, ca a primitu corona oferita.“ Intr'aceea D. I. Eliadu Radulescu intr'unu diurnal redigat de sene si intitulat „Legalitatea“ combate cu cele mai infrosciate arme atatu principale strainu, catu si pe 6menii 11/23 Februarie dicundu, ca sunt nesce aventurari, nesce demagogi, nesce 6meni, cari insiela tierei vorbindu de principale strainu, 6meni, cari tindu la domnia, la placintefrementate in sange moldoveanu; er' despre gard'a natuunala, 8 mii numai din cetatianii din Bucuresci, dice, ca sunt unu instrumentu viitoru de versare de sangue fratiescu, unu marafetu, cu care si batu jocu de natuune, nesce aventurari. — Nu am primitu la mana „Legalitatea“, ci relatamu acestea dupa „Romanul“, care deplange acestea insinuari că nesce diatribe stricatiōse unirii poterilor. —

Adunarea deputatilor tierei, nu scimtă cum se o numim, camera electiva, ori constituanta ori ad hoc, ori conventu, pentru nu e botescata inca, e couchiamata pe 10/28 Maiu. De cretulu convocatoru din 14 Apr. Nr. 898 o numesce „extraordinaria.“ Ddieu se o faca ordinaria, ca in tempuri viforose scutulu legalitatii e scaparea, e mantuintă! — Deputati sunt alesi; ei dupa cum se cunoscu in majoritatea loru, sunt liberali guvernamentali. Boierismulu e forte bine representat, er' poporul catu se poate de pucinu! — Reclamari in contra alegorilor sau facutu din mai multe locuri d. e. dela Rimniculu satu, Falticeni, Giurgiu, ba si din Craiova, cu cuventu, ca administratiunea a facutu intocma presiuni jignindu libertatea alegorilor, cum se facă acăstă si pe tempulu lui Cusa, rectius prin Cogalniceanu.

